

Enrico Fermi

(29. 9. 1901 Rím – 28. 11. 1954 Chicago)

*„Vysoké umenie múdrosti spočíva v tom,
že je nutné vedieť,
čo nie je potrebné vedieť!“*

Bol najmladším z troch detí železničného úradníka Alberta Fermiho a Idy, rod. De Gattisovej, pôvodne učiteľky základnej školy. Strednú školu vychodil v ríme, v roku 1918 sa zapísal na internátnu vysokú školu v Pise, založenú za vlády Napoleona. Na univerzite v Pise obhájil v roku 1922 s vyznamenaním doktorskú dizertáciu. Fermi na gymnáziu aj na vysokej škole prevyšoval svojich učiteľov vedomosťami, oboznamoval niektorých z nich so všeobecnou teóriou relativity, ktorú si osvojil ako samouk.

V roku 1924 odišiel na 7-mesačný študijný pobyt k Maxovi Bornovi do Gottingenu. Po krátkom pobyte u Paula Ehrenfesta v Leydene pôsobil na univerzite v Ríme a vo Florencii. Od roku 1926 do roku 1938 bol profesorom rímskej univerzity.

Fermi bol vynikajúcim experimentátorom aj teoretikom, organizátorom tímovej práce mladých nadšených ľudí, vytvoril vlastnú fyzikálnu školu. Prvú významnú prácu publikoval v roku 1925, keď vypracoval štatistickú metódu, pomocou ktorej opisujeme makroskopické systémy pozostávajúce z častíc, podliehajúcich Pauliho vylučovaciemu princípu (Fermiho – Diracova štatistika). V roku 1928 vypracoval schému aproximatívneho kvantovomechanického opisu základného stavu atómov s vysokým protónovým číslom (Thomasov – Fermiho model). V roku 1933 vypracoval kvalitatívnu teóriu beta-rozpadu. Najvýznamnejšiu prácu so svojím tímom (Segré, Amaldi, Pontecorvo, Rasetti a i.) vykonal v roku 1934, keď objavil umelú rádioaktivitu, vyvolanú bombardovaním jadier neutrónmi poukázal na význam spomalenia neutrónov pri tejto jadrovej reakcii, našiel experimentálne metódy spomalenia a vypracoval teóriu tohto efektu, nazvanú po ňom. Za túto prácu mu udelili v roku 1938 Nobelovu cenu.

Po prevzatí Nobelovej ceny sa Fermi nevrátil do Talianska, ale so svojou rodinou emigroval do USA. Tu bol profesorom Columbijskej univerzity, od roku 1942 do smrti pôsobil ako profesor v Chicagu. Za vojny sa v Los Alamos zúčastnil na americkom atómovom projekte. Stal sa významnou osobnosťou v dejinách atómovej éry, keď pod jeho vedením spustili 2. decembra 1942 pod tribúnou chicagského štadióna prvý atómový reaktor.

Po skončení druhej svetovej vojny sa venoval najmä fyzike vysokých energií. Právom ho považujeme za priekopníka teórie elementárnych častíc.